

LETNO POROČILO 2012

cnvos

GLAVNI POUČENKI

Februar 2013

KAZALO

PREDSTAVITEV CNVOS	3
STIKI S ČLANI	5
ZAGOVORNIŠTVO	7
SERVISNE DEJAVNOSTI	13
Informiranje	13
Izobraževanje	15
Svetovanje	18
SISTEM KAKOVOSTI V NVO	20
PROMOCIJA IN STIKI Z JAVNOSTMI	21
MEDNARODNO DELOVANJE	25

PREDSTAVITEV CNVOS

Osebna izkaznica:

Ime: **Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij**

Skrajšano ime: **CNVOS**

Naslov: **Povšetova 37, 1000 Ljubljana**

Telefon: **+ 386 (0)1 542 14 22**

Faks: **+ 386 (0)1 542 14 24**

E-pošta: info@civos.si

Spletna stran: www.civos.si

Druge spletne strani: www.civos.info, www.razpisi.info, www.kakovosten-nvo.si, www.dobrodelen.si

Matična številka: **1663364**

ID št. za DDV: **SI51717034**

Transakcijski račun: **(SI56) 02010-0090405324**

Datum ustanovitve: **2. marec 2001**

Datum vpisa v sodni register: 16. oktober 2001

Direktor: **Goran Forbici**

Zaposleni na CNVOS v letu 2012:

Tina Divjak (namestnica direktorja), Jože Gornik, Tina Michieli, Tina Mithans, Matej Verbajs, Simon Mlakar, Maja Sporn

Redni zunanji sodelavci v 2012: Primož Prijanovič

Svet zavoda CNVOS:

Predsednica sveta: Katarina Bervar Sternad

Predstavniki/ce ustanoviteljev: Neža Kogovšek Šalamon, Anja Šerc, Robert Križanič, Igor Stojanov

Predstavniki/ce članov: Peter Cokan, Majda Struc, Jože Primožič

Predstavniki zaposlenih: Matej Verbajs

Članstvo:

CNVOS je imel ob koncu leta 2012 **614 članov**.

CNVOS je član naslednjih mednarodnih mrež:

- [European Network of National Civil Society Associations \(ENNA\)](#)
- [CEDAG - European Council for Non-profit Organisations](#)
- [CENTRAL AND EASTERN CITIZEN NETWORK](#)
- [BALKAN CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT NETWORK](#)
- [European Civic Forum](#)

STIKI S ČLANI

V CNVOS se je v letu 2012 včlanilo 52 novih članov. Ob koncu leta smo tako imeli skupaj 614 članov, od tega 22 ustanoviteljev, 33 članov razvojnega centra in 559 članov info centra. Ker so naše članice tudi mnoge nacionalne zveze društev, zavodov in ustanov, ocenjujemo, da neposredno in posredno dosegamo približno polovico vseh slovenskih nevladnih organizacij (skupno jih je nekaj več kot 25 000). Z zmerno rastjo smo zadovoljni, vendar bi si želeli povečati število članov razvojnega centra in s tem dvig prihodkov od članarin, ki je trenutno premajhen. Hkrati si želimo povečati tudi število članov info centra, saj bi to zavodu omogočilo lažje pridobivanje podpore ob zagovorniških kampanjah ter učinkovitejše komuniciranje ponudbe naših storitev. Zato smo v letu 2012 identificirali in začeli izvajati nekatere ključne aktivnosti za povečanje članstva CNVOS.

Baza podatkov in delo s članstvom

V začetku leta smo začeli sistematično graditi urejeno bazo podatkov o članskih organizacijah in – pomembneje – društvih, zavodih, ustanovah ter njihovih zvezah, ki bi članice CNVOS lahko postale. S tem namenom smo postavili kombinirani program za vodenje podatkov in delo s strankami (CRM). Vanj smo vnesli več kot 4000 imen organizacij z identifikacijskimi podatki (davčna številka, naslov ...), za uvoz v program pa pripravili tudi več kot 1000 kontaktnih podatkov njihovih zaposlenih in članov. V kombinaciji z bazo dogodkov, ki so se jih člani in zaposleni v organizacijah udeležili, ter storitev, ki so jih organizacije pri CNVOS naročale, bomo dobili kakovostno bazo 'nakupne zgodovine', ki bo v prihodnje temelj zagotavljanja specifičnih potreb značilnih skupin organizacij.

Anketa zadovoljstva

Z namenom ugotavljanja zadovoljstva članov in drugih uporabnikov storitev CNVOS smo septembra izvedli poglobljeno anketo. Anketirane smo v njej spraševali, kako vidijo servisne storitve s področja svetovanj, usposabljanj in informiranja ter opaznost in prodornost zagovorniških kampanj in akcij. Anketa je obsegala več kot 30 vprašanj. S povprečno oceno servisnih storitev, ki se giblje okoli 4 (skala 1-5), smo zadovoljni – ob opombi, da jo želimo ob naslednjem anketiranju še izboljšati. Zadovoljni smo tudi, da smo prejeli zelo

nizek delež izrazito negativnih ocen. Manj zadovoljni smo le z dejstvom, da je center nevladnih organizacij še vedno dojet predvsem kot osrednji slovenski vir informacij o nevladnih organizacijah za nevladne organizacije. Strateški cilj centra je namreč biti: ključni generator strokovnih znanj, potrebnih za vodenje nevladnih organizacij; vir visoko strokovnih nasvetov s področja prava, pridobivanja sredstev, komuniciranja z javnostmi in zagovorništva; vodilni akter na področju zagovorništva nevladnega sektorja v dialogu z vlado in drugimi deležniki.

Katalog članskim in drugim organizacijam dostopnih storitev

Sredi leta smo za namene predstavitve palete storitev, ki jih nevladnim organizacijam zagotavlja CNVOS, izdali celovit katalog naših dejavnosti. Vanj je vključenih več kot 10 izobraževalnih vsebin, številne vsebine in oblike svetovanj s posebnim poudarkom na razvoju projektov ter predstavitev informacijskega servisa.

ZAGOVORNIŠTVO

Viharna politična leta praviloma pomenijo tudi viharna leta za CNVOS-ovo zagovorništvo. Leto 2012 je gotovo bilo eno takšnih, saj sta vlada in parlament zakonodajo spreminjala kot po tekočem traku, na način dobro podmazanega glasovalnega stroja. Na CNVOS-u smo skozi celo leto vztrajno in medijsko odmevno protestirali proti takšnim bliskovitim in rokohitrskim metodam vlade, vseeno pa ji hkrati uspeli tudi slediti in kontrirati z lastnimi pobudami, naj je šlo za dopolnitev vladnih zakonodajnih predlogov ali pa za naše samostojne pobude za spremembe. Če povlečemo črto, je mogoče skleniti, da je z vidika zagovorniških uspehov sicer za nami zmerno uspešno leto, ki je prineslo kar nekaj pozitivnih sprememb za NVO, nekatere pa so na žalost vseeno ostale nerealizirane.

Med pomembnejše dosežke CNVOS-ovega zagovorništva v 2012 lahko uvrstimo:

Bistveno razširitev kroga namenov, za katere lahko podjetja namenijo donacijo

V noveli Zakona o davku od dohodka pravnih oseb in Zakona o dohodnini, ki sta začeli veljati z januarjem 2013, je CNVOS-us uspelo vnesti širitev kroga namenov, za katere lahko pravne osebe in samostojni podjetniki namenijo donacije, s katerimi si lahko znižajo davčno osnovo. Doslej so se lahko donacije namenile le za 9 posebej navedenih namenov, na novo pa so sedaj mednje dodani tudi »splošnokoristni nameni«. Ministrstvo za finance je ob pripravi novel namreč upoštevalo predlog CNVOS, da mora biti donacije mogoče nameniti za vse prostovoljske dejavnosti, saj zakon o prostovoljstvu prostovoljsko delo generalno definira kot splošnokoristno in zato ni razloga, da bi donacija lahko šla prostovoljski organizaciji s področja kulture, ne pa prostovoljski organizaciji s področja človekovih pravic ali turizma. Donacije bo zato po novem lahko prejela vsaka prostovoljska organizacija, ne glede na področje na katerem deluje, pa tudi vsaka druga nevladna organizacija, katere dejavnosti je mogoče smiselno opredeliti kot splošnokoristne.

Oprostitev obdavčitve za povračila, ki jih prostovoljcem izplačajo prostovoljske organizacije

Po intenzivnem večmesečnem usklajevanju z Ministrstvom za finance, ki je potekalo od marca do julija, smo ob podpori Ministrstva za pravosodje in javno upravo uspeli zagotoviti spremembo Zakona o dohodnini, s katero povračila, ki jih prostovoljcu izplača prostovoljska organizacija ali za osebne stroške, ki mu nastanejo s prostovoljskim delom, ali za uporabo lastnih sredstev, (do določene višine) niso več obdavčena. Enako velja tudi za nagrade, ki jih je Zakon o prostovoljstvu predvidel za prostovoljce – tako za državno nagrado in državna priznanja kot tudi za nagrado, ki jo podeli prostovoljska organizacija.

Čeprav je takšna povračila in nagrade Zakon o prostovoljstvu predvidel, pa doslej niso bile urejene z davčnega vidika, tako da so morali prostovoljci od vseh teh prejemkov plačevati dohodnino, kar ni bilo smiselno, saj za tovrstna povračila dohodnine ne plačujejo niti zaposleni.

Ministrstvo za finance je po daljšem usklajevanju CNVOS-ove argumente upoštevalo in novelo smiselno dopolnilo tako, da so odslej obdavčitve prosta tudi povračila stroškov v okviru splošnokoristnih dejavnosti neprofitnih pravnih oseb. Glede na to, da je Zakon o prostovoljstvu prostovoljstvo generalno opredelil kot splošnokoristno dejavnost, to pomeni, da bodo (do določene višine) obdavčitve prosta povračila za vsa prostovoljska dela, tudi kadar gre za delo v okviru organov prostovoljskih organizacij ali, recimo, za brezplačno računovodstvo ipd.

Razširitev kroga dejavnosti socialnega podjetništva

V času priprave Uredbe o določitvi dejavnosti socialnega podjetja smo preko usklajevanja z MDDSZ v uredbo uspeli dodatno vključiti okoli 50 dodatnih dejavnosti, ki jih lahko izvaja nepridobitna pravna oseba (npr. društvo, zasebni zavod, ustanova), da lahko pridobi status socialnega podjetja tipa A. Prvoten osnutek uredbe je namreč predvideval zelo skromen nabor dejavnosti, kar bi v

primeru, da bi obveljal, zelo omejevalo razvoj socialnega podjetništva, saj bi le malokdo lahko pridobil status socialnega podjetja tipa A.

Ubraniite obsega financiranja večletnih socialnovarstvenih programov

Spomladi je CNVOS povezal socialnovarstvene NVO in nato tudi vodil njihovo pogajalsko skupino, ki je maja na pogajanjih z ministrom Vizjakom dosegla, da se obseg financiranja večletnih programov v 2012 in 2013 kljub prvotnim drugačnim načrtom MDDSZ ni zmanjšal, prav tako pa smo zagotovili tudi financiranje večjih enoletnih programov.

Podobno smo vodili tudi pogajanja glede Nacionalnega programa socialnega varstva. Dosegli smo uvedbo koncesij za socialnovarstvene programe, ki do sedaj niso bile možne, razširili smo krog dejavnosti, ki sodijo med socialnovarstvene programe ter preprečili, da bi se o socialnovarstvenih programih v prihodnje odločalo neposredno na regijskih centrih za socialno delo, saj bi se zaradi umanjkanja nacionalne koordinacije lahko zgodilo, da bi nekatere regije zaradi nerazumevanja lokalnih odločevalcev ostale brez že razvitih programov ali pa ne bi več sledile razvoju, ki bi potekal drugje.

Ubraniitev minimalne kvote predstavnikov NVO v regionalnih razvojnih svetih

Konec junija je MGRT pripravilo novelo Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, katere cilj je bil sprememba sestave razvojnih svetov regij v smeri, da v njih absolutno moč dobivajo predstavniki občin. Od 2011 naprej je namreč veljalo, da imajo v njih predstavniki občin 40% glasov, 40% gospodarstvo in 20% nevladne organizacije, MGRT pa je predlagal, da bi poslej občinski glasovi šteli dvojno, število glasov nevladnih predstavnikov pa bi bilo omejeno samo navzgor, navzdol pa sploh ne, pa tudi imenovale jih ne bi nevladne organizacije same, ampak bi jih na podlagi nevladniških predlogov izbirali kar župani (kar je podobno »nenavadno«, kot če bi poslance izbirali tako, da bi državljani lahko samo predlagali kandidate, med njimi pa bi potem izbrala vlada.)

Da bi preprečil takšne kontra-razvojne spremembe, je CNVOS že konec junija vladi urgentno poslal predlog dopolnitve. Novela je namreč nastajala v sedaj že dobro znani rokohitrski vladni maniri in tajnosti. V dveh tednih so nastale 3 različice, do katerih smo se sicer uspeli dokopati, a je bila še druga, ki je nastala teden pred sprejetjem novele na vladi, z vidika vloge nevladnih organizacij in gospodarstva v razvojnih svetih ustrezna. Do negativnih sprememb je prišlo šele dan pred odločanjem na vladi na zahtevo SLS-ovega županskega lobija. S popoldanskim pritiskom na ministra za gospodarstvo je CNVOS-u nato uspelo doseči vsaj to, da so na seji vlade naslednji dan predlog popravili tako, da so določili vsaj minimalno kvoto predstavnikov, saj bi se sicer lahko zgodilo, da bi med 60 člani razvojnega sveta sedel le 1 predstavnikov NVO. Vlada je tako sprejela, da predstavnikov NVO ne sme biti manj kot $\frac{1}{4}$ predstavnikov občin oziroma ne manj kot 10% in ne več kot 20% vseh članov sveta.

Ker rešitev še zdaleč ni bila posrečena, je CNVOS takoj zatem, ko je bila novela posredovana državnemu zboru, pripravil predlog amandmaja, za katere smo neposredno lobirali pri koalicijskih poslanskih skupinah SDS, SLS, DL in NSi, pa tudi pri državni sekretarki na Ministrstvu za gospodarstvo Moniki Kirbiš Rojs. V njem smo predlagali, da se ohrani tedanje število mest za nevladne organizacije in da so te, tako kot gospodarstvo, avtonomne pri njihovem imenovanju. Naša opozorila, da s predvidenimi spremembami dobivamo regionalno enoumje in namesto skladnega neskladen, enodimenzionalen regionalni razvoj, pa so povzeli tudi nacionalni mediji [Večer](#), [Dnevnik](#) in [RTVSLO](#).

V ponedeljek, 16. julija, smo naš predlog amandmaja zagovarjali tudi na seji Odbora DZ RS za gospodarstvo, ko je ta novelo obravnaval. Na žalost nobena od koalicijskih strank kljub njihovem zatrjevanju teden prej, da z njim nimajo težav in so ga pripravljene podpreti, amandmaja ni povzela. Kot svoj amandmaja je nato vložila opozicijska poslanska skupina Pozitivne Slovenije, a predvidljivo ni bil izglasovan, še zlasti zato ne, ker sta mu močno nasprotovala tako Združenje občin Slovenije kot tudi Skupnost občin Slovenije.

Če povzamemo, šlo je za eno najboljsežnejših zagovorniških akcij CNVOS, ki so jo obširno povzemali tudi mediji, a je bil županski lobi močnejši, uspeh pa zato le delen v smislu preprečitve še večje škode.

Ob tem smo na CNVOS v 2012 pripravili ter zagovarjali pripombe, predloge in amandmaje še k:

- noveli Zakona o izvrševanju proračuna RS za leti 2011 in 2012
- Strategiji razvoja socialnega podjetništva v obdobju 2012-2015
- Socialnemu sporazumu za obdobje 2012-2016
- noveli Zakona o kmetijskih zemljiščih
- noveli Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije
- noveli Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
- noveli Obrtnega zakona
- noveli Zakona o zaščiti živali
- Zakonu o spodbujanju razvoja turizma
- Zakonu o izvrševanju proračunov RS za leti 2013 in 2014
- noveli Zakona o urejanju trga dela
- Strategiji razvoja Slovenije 2014-2020.

S tem smo med drugim nevladne organizacije navkljub drugačnim prvotnim načrtom Ministrstva za finance še za naprej obranili obveznega pobota, dosegli smo, da bodo lahko odslej status delovanja v javnem interesu na področju varstva narave poleg društev dobili tudi zavodi in ustanove, zvišali smo potencialna predplačila pri financiranju programov in projektov NVO iz EU skladov z 20 na 30 %, dosegli 30% predplačila tudi za financiranje iz državnega proračuna, kadar gre za organizacije, ki so v javnem interesu ...

Prav tako smo s februarskim lobiranjem med koalicijskimi strankami uspeli doseči, da je bila v koalicijsko pogodbo nove vlade vnesena zaveza o krepitvi nevladnega sektorja. Gre za točko koalicijske pogodbe 10.10 z naslovom Ukrepi za razvoj nevladnih organizacij (str. 39). Predmetni odstavek predstavlja prvi del pol-stranskega predloga, ki smo ga pripravili na CNVOS. Žal so koalicijski partnerji vključili le njegov uvodni del, vseeno pa gre pozdraviti dejstvo, da je zaveza prišla v samo koalicijsko pogodbo.

V 2012 pa se nismo samo odzivali na tekočo zakonodajo, ampak pripravili tudi obsežna, celostna predloga sprememb zakonodaje in politik na dveh ključnih

področjih podpornega okolja za razvoj NVO – davčnem in področju zaposlovanja v NVO.

Na podlagi podrobnih primerjalnopravnih analiz tujih ureditev in dolge sektorske razprave je bil tako konec 2012 pripravljen obsežen predlog sprememb davčne zakonodaje, ki zajema od (ne)obdavčitve presežka prihodkov nad odhodki in povečanja dela dohodnine, ki se ga lahko nameni za splošnokoristne namene, do dviga obstoječih in uvedbe novih davčnih olajšav za korporativne in individualne donacije ter davčnih oprostitev pri davku na darila in dediščine.

Podobno gradivo je bilo na podlagi pregleda tujih praks in analize preteklih slovenskih mehanizmov, kot so bila različna povabila za javno subvencioniranje zaposlovanja v NVO (npr. Priložnost zame 2011, 2012), ter ukrepov, ki jih država ponuja (malemu) gospodarstvu, pripravljeno tudi glede ukrepov za spodbujanje zaposlovanja v NVO. Oba dokumenta bosta predstavljala ključni vodili za CNVOS-ovo lobiranje v naslednjih letih.

V prvi polovici 2012 je zagovorniška ekipa CNVOS tudi intenzivno znotrajsektorsko usklajevala predlog Zakona o javnem interesu v NVO, ki smo ga pripravili konec 2011. Organiziranih je bilo več javnih posvetov, sledili pa so bilateralni sestanki z različnimi organizacijami. Sklenjen je bil tudi dogovor z Ministrstvom za pravosodje in javno upravo, da se zakon uvrsti v delovni program ministrstva za 2013 s ciljem, da je konec 2013 vložen v državnozborsko proceduro.

Opozarjanje na kršitve Resolucije o normativni dejavnost

Z nastopom nove vlade smo v začetku marca zopet pognali Števec kršitev Resolucije o normativni dejavnosti, s katerim smo že v 2009 merili, koliko vlada upošteva določila resolucije in svojega poslovnika o minimalnem 30-dnevnem roku za javne razprave, v katerem lahko vsakdo komentira in podaja predloge k vladnim zakonodajnim osnutkom. Števec je tedensko osvežen, zabeležil pa je alarmantno visok porast kršitev, saj se vlada v več kot 80 % primerov predpisanih rokov ne drži.

Na alarmantne rezultate štetja smo v letu 2012 dvakrat opozarjali tudi s posebnima medijskima dogodkoma. Prvič junija na novinarski konferenci, po kateri je problematiko v raziskovalnem članku podrobno predstavila Mladina, Prvi program Radia Slovenija pa je na temo pripravil pogovorno oddajo Intelekt, katere gost je bil tudi Goran Forbici. Drugič v začetku oktobra, ko smo Resolucijo o normativni dejavnosti protestno prebrali pred stavbo vlade, pri branju pa se nam je pridružila tudi varuhinja človekovih pravic. Ob branju je nastala tudi informativna zloženska o temeljnih določilih resolucije, ki smo jo po dogodku poslali vsem direktorjem vladnih direktoriatov. O protestnem branju Resolucije o normativni dejavnosti je poročalo več kot 15 medijev, med njimi tudi Radiotelevizija Slovenija in Kanal A, spletni prispevek o dogodku pa je bil na četrtem mestu najbolj branih novic tedna na portalu MMC RTVSLO.

SERVISNE DEJAVNOSTI

INFORMIRANJE

CNVOS je v letu 2012 predstavnikom NVO zagotavljal obširen pregled aktualnega dogajanja na različnih vsebinskih področjih (od zaščite človekovih pravic, enakosti med spoloma, varstva okolja in ohranjanja narave do kulture, socialnega in zdravstvenega varstva, filantropije, mladih, znanosti in izobraževanja, razvojnega sodelovanja ter evropskih zadev) na nacionalni, EU in mednarodni ravni. Poleg "področnih" informacij smo posebno pozornost namenjali novostim na področju systemskega razvoja sektorja. Izdajali smo pravne novice oz. tedenske preglede sprejetih predpisov, povzetke pomembnejših odločitev Državnega zbora, Državnega sveta in Vlade. Največ časa smo še vedno namenjali obveščanju o različnih možnostih za pridobivanje sredstev tako v okviru nacionalnih in evropskih razpisov kot tudi alternativnih virov financiranja. V ta namen smo na spletnem portalu *Razpisi.info* redno objavljali vse aktualne domače in evropske razpise ter številna javna naročila in natečaje, na katerih so upravičeni prijavitelji NVO. V letu 2012 smo jih objavili 837, ponosni pa smo tudi, da je spletna stran trajno v vrhu zadetkov (med prvimi petimi) ob vpisu iskalnega gesla »razpisi« v iskalnika google.si in najdi.si.

Informacije smo posredovali s pomočjo že razvitih komunikacijskih kanalov in orodij:

- a. Spletne strani www.cnvos.si, www.razpisi.info in www.cnvos.info. Na spletni strani www.cnvos.si, ki je namenjena objavi informacij in novic o CNVOS in njegovem delu, smo tekom leta objavili 169 novic. Na podporni spletni strani za pomoč nevladnim organizacijam pri pridobivanju sredstev Razpisi.info smo v letu 2012 objavili 837 novic o posameznih razpisih. Na strani www.cnvos.info, ki je namenjena vsem vsebinam, ki zadevajo nevladni sektor, pa 2035 novic.
- b. Elektronske novice
 - b.1. *eCNVOS Obvestila* ter *eCNVOS Razpisi & priložnosti* za NVO: tedenski obvestilniki, v katerih so povzete vse novice, objavljene na

omenjenih spletnih portalih v zadnjem tednu (razposlanih je bilo 51 obvestil za NVO ter 51 razpisov & priložnosti za NVO).

b.2. *Cnvos Direkt*: spletni obvestilnik o različnih priložnostih, ki ga uporabljamo takrat, ko je potrebna čim hitrejša obveščena določenih ciljnih skupin, kot tudi za namene obveščanja o aktivnostih CNVOS (34).

b.3. *eCNVOS Obvestila, razpisi & priložnosti za NVO*: področni obvestilniki, namenjeni uporabnikom, ki so izbrali enega ali več vsebinskih področij, s katerih želijo prejemati e-novice (31).

b.4. *Pravne novice*: tedenski pregledi sprejetih predpisov in prihodnjih postopkov sprejemanja za NVO zanimivih predpisov ter povzetki pomembnejših odločitev Državnega zbora, Državnega sveta in Vlade (27).

Leta 2012 so spletne strani CNVOS imele skupno 111,076 »unique visitors«. Beležimo tudi porast aktivnih uporabnikov naših informacijskih storitev. V tem obdobju se je registriralo 795 novih uporabnikov. Od teh 795 uporabnikov jih je 707 prijavljenih na obvestilnik.

Nudenje spletnih vsebin pa ni edina oblika informiranja NVO, ki je na voljo v našem informacijskem centru. Številne informacije posredujemo tudi individualno, preko elektronske pošte, telefona ali osebnega pogovora. Uporabniki nas namreč prepoznavajo kot informacijsko točko, ki zagotavlja celosten pregled dogajanja v nevladnem sektorju in na kateri lahko dobijo vse potrebne informacije, vezane na življenjske dogodke NVO.

IZOBRAŽEVANJE

V letu 2012 smo intenzivirali izvajanje delavnic, treningov in drugih usposabljanj in tako nadaljevali delo na polju prenosa znanj, potrebnih za delovanje in razvoj NVO. Izvajali smo kratke, nekaj urne delavnice, namenjene spoznavanju temeljnih znanj, dvodnevne pregledne delavnice, namenjene celoviti predstavitvi tematik, in tridnevne treninge za poglobljanje znanj, namenjene ključnim kadrom nevladnih organizacij. Za vse oblike delavnic razpisnih sredstev nismo imeli na voljo, saj Evropski strukturni sklad nacionalnim mrežam namenja le sredstva za izvedbo visoko kakovostnih treningov. Zato smo bili krajše in

pregledne delavnice prisiljeni izvajati odplačno. Odplačno smo izvajali tudi delavnice za različne zunanje naročnike.

Kljub omejitvam, s katerimi smo se srečevali že leta 2011, nam je skupno število izobraževalnih dogodkov v primerjavi z letom prej uspelo povečati. Izvedli smo jih 44 (lani 34), in sicer 14 plačljivih, 9 s pomočjo sredstev ESS in 21 za zunanje naročnike. Skupno število udeležencev na njih je bilo okoli 450. K rasti je prispevalo nekaj novosti, med katerimi so: paketni zakup udeležbe na delavnicah, ki prijaviteljem omogoča izbiro vsebin, hkrati pa zniža strošek kotizacije, uvedba ciljnih delavnic priprave projektnih vlog, na katerih udeleženci pod vodstvom mentorice' v živo' izpolnjujejo projektno dokumentacijo, ter ciljna ponudba delavnic nacionalnim zvezam in drugim večjim nevladnim organizacijam.

1. Delavnice ESS

V letu 2012 smo s pomočjo sredstev ESS izvedli 9 delavnic. Obseg vsake od njih je bil vsaj 24 pedagoških ur, skupno število udeležencev na delavnicah je bilo 126. Na delavnicah so bila podrobno obravnavana vsa ključna polja znanj, potrebnih za učinkovito delovanje nevladnih organizacij, od vodenja organizacije prek strateškega načrtovanja do zagovorništva in pridobivanja sredstev.

Seznam treningov:

- 1/1. Kako izgraditi partnerstvo med NVO in gospodarsko družbo -7. III. 2012
- 1/2. ODLIČNA PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI - 20. III. 2012
- 1/3. ODLIČNA PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI - 4. IV. 2012
2. Učinkovito vodenje za nevladne organizacije 23. V., 5. VI. in 6. VI. 2012
3. Strateško načrtovanje - 25. IX, 1. X. in 5. X. 2012
4. Strateško načrtovanje - 8., 11. in 16. X. 2012
5. Učinkovito vodenje za nevladne organizacije - 27. IX., 2. X. in 9. X. 2012
6. Učinkovito vodenje za nevladne organizacije - 17., 24. in 26. X. 2012
7. Spremljanje in vrednotenje - 1., 12. in 19. X. 2012
8. Argumentacija - 19., 23. in 27. IX. 2012
9. Lobiranje - 10., 25. in 29. X. 2012

2. Plačljive delavnice v organizaciji in izvedbi CNVOS

Delavnice, namenjene prenosu temeljnih znanj s področja vodenja organizacije, pridobivanja sredstev, pravnih okvirov delovanja društev, zavodov in ustanov, komuniciranja z javnostmi ..., smo izvajali odplačno. Kotizacija za udeležence na teh delavnicah je na meji ekonomsko sprejemljive, saj z njo krijemo le stroške predavatelja in dela pisarne. Ker kotizacija nujno zmanjša dostopnost usposabljanj, na vseh plačljivih delavnicah namenimo dve brezplačni mesti tudi udeležencem iz članic, ki letno razpolagajo z manj kot 10 000 EUR sredstev. To nam omogoči, da v naboru živih izobraževanj ohranjamo delavnice za ciljno skupino manjših ali novo nastalih nevladnih organizacij, pa tudi večjih, ki po temeljnih znanjih povprašujejo ob uvajanju novo zaposlenih sodelavcev. Med krajšimi plačljivimi delavnicami so tudi ciljne delavnice izpolnjevanja razpisne dokumentacije.

V letu 2012 smo izvedli 14 plačljivih delavnic, skupno število udeležencev pa je bili 138.

Seznam delavnic:

1. Pravni, davčni in pridobitni vidiki delovanja NVO - 5. in 6. III. 2012
2. Strateško načrtovanje - 12. in 19. III. 2012
3. STANDARD KAKOVOSTI - 23. III., 29. III., 12.IV., 20.IV., 26. IV. in 30. V. 2012
4. Pridobivanje sredstev in uspešno pisanje projektov - 2. in 10. IV. 2012
5. Projektni management - 16. in 24. IV. 2012
6. Fundraising in trženje - 7. in 14. V. 2012
7. Komuniciranje z javnostmi - 10. in 16. V. 2012
8. Pravni okviri trženja v nevladnih organizacijah - 22. XI. 2012
9. Paleta možnosti zaposlovanja in dela v nevladnih organizacijah - 22. XI. 2012
10. Sodobno upravljanje – pravni vidiki učinkovite notranje strukture organizacije - 6. XII. 2012
11. Kako optimizirati plačevanje davkov - 6. XII. 2012
12. Pridobivanje sredstev in uspešno pisanje projektov - 5., 12. in 17. XII. 2012
13. Delavnica za razvoj projektov v okviru programa Evropa za državljane - 26. XI. 2012

14. Izpolnjevanje razpisne dokumentacije za razpis Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture - 7. XII. 2012

3. Delavnice za zunanje naročnike

Skupno število delavnic, izvedenih za zunanje naročnike, je bilo 21, ocenjeno število udeležencev na njih pa med 180 in 200. Naročniki teh delavnic so večinoma regionalna stičišča nevladnih organizacij in večje nacionalne mreže.

SVETOVANJE

CNVOS je tudi v 2012 v okviru svoje podpore NVO nudil različne oblike svetovanj. Precejšen del svetovanj smo krili iz sredstev Evropskega socialnega sklada in so bila za NVO na voljo brezplačno, del pa je bil odplačen.

Pravno svetovanje

V okviru pravnega svetovanja in mentorstva, ki se financira iz ESS sklada, smo za različne NVO mreže in regionalna stičišča opravili nekaj manj kot 600 ur dela v cca 140 različnih zadevah. Po vsebini je šlo za zelo različne tematike – od imenovanja predstavnikov NVO v regijske razvojne svete, do pomoči pri vključevanju v zakonodajni postopek, pa tudi za pomoč pri samem delovanju teh organizacij in pri njihovem razvoju.

Odplačno pravno svetovanje smo nudili v nekaj več kot 100 zadevah, za kar smo porabili cca. 300 ur svetovanja. Tudi tu je šlo vsebinsko za zelo različne zadeve – od priprave ustanovitvenih dokumentov, pregleda statutov, do vprašanj s področja davčnih obveznosti, avtorski pravic ali pogojev za opravljanje posameznih dejavnosti. V okviru svetovanja smo pripravljali tudi različne vloge za sodne in upravne postopke, kjer jih je bilo največ s področja javnih razpisov.

V letu 2012 smo podali tudi nekaj več kot 300 kratkih brezplačnih pravnih nasvetov, največ s področja ustanovitve NVO.

Projektno svetovanje

Drugo polovico 2012 smo namenili razvoju nove storitve projektne svetovanje. Če smo prej nudili osnovne nasvete s področja priprave projektov, smo v 2012 nevladnim organizacijam ponudili celostno projektno svetovanje, ki obsega svetovanje glede možnih finančnih virov za razvoj dejavnosti (potencialni razpisi in fundacije), razvoj projektne ideje za ciljno identificirane razpise ter pisanje projektne prijave ali pregled in komentiranje že napisanih projektnih prijav. Tako smo v 2012 glede potencialnih virov financiranja svetovali 30 organizacijam (Čebelarska zveza Slovenije, Ozara, ŠENT, KUD France Prešeren, Fundacija za pomoč otrokom idr.), v okviru tovrstnega svetovanja smo izvedli tudi posebno delavnico za Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, projektno idejo smo razvijali 10 organizacijam (Planinska zveza Slovenije, Društvo makedonsko-slovenskega prijateljstva, Zavod Marija Vera idr.), že napisane projektne ideje smo pregledovali 5 organizacijam (KUD Mreža, Zavod Ypsilon idr.). Celotno projektno dokumentacijo smo pripravili za Zavod ŠKL, ki je sredstva na razpisu *2012 Preparatory Action: European Partnership on Sports* tudi uspešno pridobil.

V okviru projektne svetovanja smo NVO ponudili tudi t.i. fokusne delavnice o posameznih razpisih, na katerih smo jim predstavljali točno določen razpis, zahteve za prijavo ter z njimi razvijali projektne ideje (Delavnica za prijavitelje na javni razpis Evropskega parlamenta za sofinanciranje komunikacijskih projektov v letu 2012 – 29. 5. 2012, Delavnica za razvoj projektov v okviru programa Evropa za državljane – 26. 11. 2012, Delavnica: izpolnjevanje razpisne dokumentacije za razpis Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture – 7. 12. 2012). Pokazalo se je, da so tovrstne delavnice nekaj, kar je v slovenskem prostoru primanjkovalo in kar NVO potrebujejo, saj je zanje vladalo veliko zanimanje (3 delavnic se je udeležilo 50 udeležencev).

Čeprav smo se na začetku srečevali s številnimi odprtimi vprašanji (obveščanje NVO o novi dejavnosti, identificiranje primernih NVO za posamezne razpise, postavitev primerne cene za pisanje projektne prijave ipd.), je dejavnost do konca leta dodobra zaživela.

SISTEM KAKOVOSTI V NVO

CNVOS je v letu 2012 ponovno izvedel **sklop delavnic za vzpostavitev sistema kakovosti v nevladnih organizacijah**. Delavnice so sestavljene pretežno iz praktičnega dela, ki popelje NVO do izdelave svojega poslovnika kakovosti in do certifikata. Certifikat kakovost, ki ga podeljujeta Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje SIQ in CNVOS, je eden najbolj zgovornih dokazov dobrega delovanja NVO. Lahko je v veliko pomoč pri iskanju partnerjev in donatorjev. Hkrati poslovanje v skladu s standardi dokazano izboljšuje poslovanje organizacije, pomaga učinkoviteje izrabljati človeške vire in je hkrati eden cenovno najugodnejših kontrolnih mehanizmov.

Delavnic se je udeležilo 10 organizacij s po dvema udeležencema. Certifikat smo podelili EIC Univerzum Minerva Maribor, trenutno ima 11 organizacij veljaven certifikat kakovosti.

Decembra smo izvedli 3. nacionalno konferenco NVO standarda kakovosti, ki je bila tokrat posvečena vodenju človeških virov. Strokovnjak s področja vodenja projektnih timov in upravljanja s kadri je predstavil najuspešnejše tehnike komuniciranja z zaposlenimi in prostovoljci, reševanja konfliktov, delegiranja nalog ter spremljanja dela zaposlenih in prostovoljcev. Slišali smo tudi, katere so najpogostejše težave pri vodenju človeških virov v nevladni organizacij (Društvo Projekt človek) in v podjetju (Kolektor Etra d.o.o.), kako managerji pristopajo k reševanju teh težav in kaj je potrebno za uspešen tim.

PROMOCIJA IN STIKI Z JAVNOSTMI

Osnovni cilj komuniciranja z javnostmi v letu 2012 je bil po eni strani doseči prepoznavnost prispevka nevladnih organizacij k socialno pravičnejši, trajnostno usmerjeni, kulturno in sicer bogati družbi, po drugi strani pa opozarjanje na ključne problematike, ki zavirajo razvoj sektorja. S tem namenom smo že ob koncu leta 2011 pripravili nabor tem, na katere želimo opozarjati.

Hkrati smo definirali osrednje promocijske dogodke in kampanje ter se med njimi še posebej osredotočili na festival LUPA, povezovanje nevladnih organizacij z gospodarstvom, problematiko kršenja Resolucije o normativni dejavnost, ob koncu leta pa še na možnost doniranja 0,5-odstotnega deleža dohodnine organizacijam, ki delujejo v javnem interesu. S namenom čim bolj učinkovitega širjenja informacij o njih smo sistematično vzpostavljali stike z uredništvu medijev in novinarji, kar je omogočilo lažje doseganje objav. Rezultat prizadevanj so bile ena ali več objav o aktivnostih CNVOS v večini medijev nacionalnega dosega.

Izpostavljeni dogodki:

a) Festival LUPA

Letošnja izvedba festivala LUPA je bila deležna celovitejših programskih posegov, s katerimi smo dogajanje zgostili, ga narediti preglednejšega ter predvsem komunikativnejšega. Festival je pod geslom 'Nevladne organizacije – v službi ljudi' potekal dva dni. 18. septembra se je več kot 150 predstavnikov nevladnih organizacij in njihovih sogovornikov na strani vlade srečalo na Nacionalni konferenci nevladnih organizacij, 20. septembra pa je sledil še tradicionalni Bazar v centru Ljubljane.

Nacionalna konferenca nevladnih organizacij je bila šele drugi temeljit, celovit in poglobljen pregled stanja nevladnega sektorja v zadnjih devetih letih. Toliko je namreč minilo od leta 2003, ko je bila pod naslovom »1. Nacionalna konferenca nevladnih organizacij« zadnjič organizirana razprava podobnega formata in obsega. Eden od ciljev konference je zato bila realna ocena stanja napredka nevladnega sektorja v skoraj desetih letih. Hkrati in predvsem pa je bila konferenca posvečena premisleku o razvojnih izzivih in priložnostih, ki ležijo

pred slovenskim nevladnim sektorjem. Udeleženci so poskusili poiskati odgovore na vprašanja, kako zmanjšati globok razkorak med našim in nevladnimi sektorji primerljivih evropskih in svetovnih držav ter se vprašali, zakaj se ta razkorak na mnogih področjih kot so raven javnega financiranja, zaposlovanje, povezovanje z gospodarstvom ali vključenost v sooblikovanje razvojnih politik celo še pogloblja. Ob koncu konference so udeleženci podali tudi skupno izjavo, v kateri so opozorili, da nevladni sektor ne sme ostati slepa pega slovenskih razvojnih načrtov.

Kot uspeh štejemo, da nam je na konferenci uspelo zagotoviti udeležbo predstavnikov za delo nevladnega sektorja ključnih vladnih resorjev, ki so sodelovali tudi v petih vsebinskih panelih na teme socialnih storitev, kulture, humanitarnosti in zdravja, okolja in turizma. Konferenco sta z govori odprla predsednik Državnega sveta RS mag. Blaž Kavčič in podpredsednica Državnega zbora RS Romana Tomc.

Bazar nevladnih organizacij, že tradicionalno 'stacioniran' na Prešernovem trgu, je bil letos programsko razširjen. Stojnicam, na katerih je razstavljalo okoli 140 društev, zavodov in ustanov, ter odprtemu odru, na katerem so se kot vsako leto lahko nevladne organizacije čez dan predstavile brez posebnih omejitev, smo dodali še večerno dogajanje, v katerem so si mimoidoči lahko ogledali delo nekaterih prepoznavnejših nevladnih organizacij s področja kulture. Nastopili so KUD France Prešeren z improvizacijskim gledališčem, KUD Dej še'n litro z glasbo v živo, Oblačilnica dela z modno revijo, Studio Dansa s plesnim nastopom in Šentjakobsko gledališče s predstavo Hlebček guspe Lize. Z razširitvijo smo uspešno izkoristili čas, ko središče Ljubljane po popoldanskem zatišju ponovno zaživi. Bazar sta obiskala tudi oba častna pokrovitelja – predsednik RS dr. Danilo Turk in župan MOL Zoran Janković.

Oba dneva festivalskega dogajanja sta zabeležila odlično medijsko pokritost. Uspelo nam je doseči več kot 10 brezplačnih najav dogodka v tiskanih (Dnevnik) in elektronskih medijih (Radio Center, GEM – javni multimedij ...) 20. septembra so o bazarju nevladnih organizacij poročale vse tri televizijske hiše nacionalnega dosega (RTV Slovenija, POP TV, Kanal A) ter številne radijske postaje (Val 202, Radio Študent, Radio Center, Radio 1 ...).

b) Donacije 0,5 % dohodnine

Možnost doniranja polovice odstotka dohodnine imajo zavezanci od leta 2007. Do leta 2011 se jih je možnost doniranja odločila izkoristiti le okoli tretjina. Ker več kot 60 % zavezancev možnosti ne izkoristi, s čimer proračunu prepusti okoli 8 milijonov EUR, smo se letos ponovno osredotočili za koordinirano promocijo dohodninske donacije. Konec novembra smo na vse nacionalne medije naslovili sporočilo za javnost, v naslednjem tednu pa uredništva tudi poklicali ter problematiko ponovno predstavili. Sredi decembra je bilo tako objavljenih več tiskanih člankov in prispevkov na spletu, televizijski prispevek pa sta objavili tudi POP TV in Radiotelevizija Slovenija. Prošnje za podporo akciji smo poslali še nekdanjemu ter novo izvoljenemu predsedniku republike, dosegli pa smo tudi, da je Ministrstvo za pravosodje in javno upravo na zaposlene v državni upravi naslovilo dopis, s katerim jih je opozorilo na možnost doniranja deleža dohodnine. Opaznost smo povečevali še z aktivnostmi na družabnih omrežjih Facebook in Twitter, kjer smo neposredno nagovarjali najbolj prepoznavne akterje (Boštjan Gorenc, Roni Kordiš, Tadej Toš, Jonas Žnidaršič, Nataša Pirc Musar ...) Kot posledico koordiniranega dela smo decembra zabeležili doslej največji obisk spletne strani dobrodelen.si, kjer je mogoče natisniti obrazec za dohodninsko donacijo.

c) Dober tim se gradi v nevladnih organizacijah.

Daleč najpogostejša oblika sodelovanja med nevladnimi organizacijami in gospodarstvom so donacije in sponzorstva. Da bi spodbudili tudi druge oblike sodelovanja, predvsem partnersko izvedbo teambuildingov in korporativno prostovoljskih akcij, smo v sodelovanju z regionalnimi stičišči pripravili široko ponudbo možnosti takšnih dogodkov. Celotna ponudba je obsegala več kot 20 različnih dogodkov v sodelovanju z društvi, zavodi in ustanovami. Za zagotavljanje kar najvišje kakovosti izvedenih dogodkov smo ponudbe pripravili v sodelovanju s poklicnimi teambuilderji (Matej Tušak, Sašo Kronegger ...), ki programe na željo partnerjev iz gospodarstva tudi izvedejo.

d) Druge aktivnosti komuniciranja z javnostmi

Z namenom sistematizacije komuniciranja z javnostmi smo že januarja pripravili novinarski zajtrk, na katerem smo predstavili ključne izzive sektorja v mandatu

novoimenovane vlade in je služil kot izhodišče za nadaljnje stike z mediji. To nam je v letu 2012 ob že omenjenih dogodkih pomagalo predstaviti še:

- problematiko financiranja programov nevladnih organizacij prek razpisov, pri čemer društva, zavodi in ustanove za izvajanje ne morejo prejeti predplačila (Kje pa vas čevelj žuli, VAL 202)
- problematiko izključevanja predstavnikov nevladnih organizacij iz razvojnih svetov regij (Dnevnik, Večer, Radiotelevizija Slovenija)
- izzive socialnega podjetništva (intervju z Goranom Forbicijem, Reporter)

Potrditev prave usmeritve v komunikaciji sta med drugim bili tudi dve izjavi Gorana Forbicija, ki ju je časopis Večer kot Bob dneva objavil na svoji naslovnici. Izjava »Premalo imamo časa pri iskanju izhoda iz krize, da bi si lahko privoščili sprejemanje slabih zakonov.« je bila tudi med nominiranimi za Bob leta 2012, česar smo bili še posebno veseli.

MEDNARODNO DELOVANJE CNVOS

V 2012 je CNVOS aktivno sodeloval v delu mednarodnih mrež, katerih člani smo:

- CEDAG - European Council for Non-profit Organisations
- CENTRAL AND EASTERN CITIZEN NETWORK
- BALKAN CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT NETWORK
- European Civic Forum
- European Network of National Civil Society Associations (ENNA)

Od naštetih smo posebej tesno sodelovali z ENNA in CEDAG, pri katerih je direktor CNVOS tudi podpredsednik, ter z European Civic Forumom, kjer smo člani upravnega odbora.

Leto 2012 je sicer zaznamovalo sodelovanje z mnogimi mednarodnimi in meddržavnimi organizacijami, ki so nas na svoje dogodke redno vabile kot strokovnjake s področja zagovorništva. Tako smo kot zunanji strokovnjaki (govorci, moderatorji) sodelovali na:

- Na dogodkih Evropske komisije v okviru programa »People to people« (P2P, program je namenjen mreženju NVO iz držav kandidatk z NVO iz področja EU ter njihovemu osveščanju o različnih EU relevantnih temah) na področju Zahodnega Balkana (Brčko, Osijek, Priština), kjer smo se posebej osredotočili na mehanizme sodelovanja med NVO in vladami;
- Evropskem dnevu civilne družbe v organizaciji Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, kjer smo spregovorili o trenutnih najpomembnejših izzivih za civilno družbo, mehanizmih civilnega dialoga in najučinkovitejših orodjih participativne demokracije v kriznih časih;
- Konferenci »*The prospects for participatory democracy in Ukraine*«, kjer smo na povabilo UNDP predstavili konkretne primere vključevanja javnosti v proces odločanja na lokalni ravni v Sloveniji in na Zahodnem Balkanu;
- Redno smo sodelovali tudi s TACSO (Technical assistance for Civil society organisations), konzorcijem, ki ga financira Evropska komisija za podporo razvoju NVO na področju zahodnega Balkana in Turčije (sodelovanje je obsegalo predvsem svetovanje in nastope na konferencah s področja standarda kakovosti).

CNVOS je tudi v letu 2012 sodeloval v več partnerskih projektih, predvsem na področju zahodnega Balkana:

- S srbsko nevladno organizacijo Gradjanske iniciative in Asociacijo malih i srednjih preduzeča in preduzetnika Srbije smo uspešno zaključili projekt Vzpostavitev lokalnih partnerstev, namenjen razvoju in vzpostavitvi sistematičnega in trajnega sodelovanja lokalnih oblasti, gospodarstva in nevladnih organizacij za reševanje lokalnih problemov. V sklopu enoletnega projekta, ki ga je financirala Evropska komisija, smo model predstavljali v 5 srbskih mestih (Užice, Priboj, Leskovac, Pirot in Babušnica). Na fokusnih skupinah in treningih, ki smo jih izvajali novembra 2011 in februarja 2012, so se udeleženci spoznavali s temeljnimi načeli partnerstva in identificirali lokalne probleme, ki bi jih lahko reševali z medsebojnim sodelovanjem. Junija 2012 so bila v štirih srbskih mestih, Priboju, Užicu, Leskovcu in Babušnici, s podpisi sporazumov vseh treh akterjev lokalna partnerstva tudi uradno vzpostavljena.
- Skupaj s Centrom za razvoj nevladnih organizacij iz Črne Gore (CRNVO) smo izvajali enoleten projekt, posvečen normativni in praktični krepitvi sodelovanja nevladnih organizacij pri sprejemanju politik in predpisov v Črni gori. Projekt je financirala Evropska unija v okviru IPA Civil Society Development programa. Med drugim je obsegal niz usposabljanj za črnogorske državne uradnike na temo vodenja procesov sodelovanja javnosti. V okviru projekta je izšel tudi izčrpen Priročnik za izvajanje Kodeksa dobrih praks vključevanja civilne družbe v procese odločanja, ki sta ga pripravili vodja zagovorništva CNVOS Tina Divjak in strokovna sodelavka Tina Michieli. Priročnik obsega številne praktične napotke za vodenje procesov vključevanja javnosti v pripravo javnih politik in predpisov, ponazorjene z dobrimi slovenskimi in evropskimi praksami. Direktor CNVOS Goran Forbici je skupaj s kolegi iz CRNVO in predstavniki črnogorske vlade sodeloval tudi v delovni skupini, ki je pripravila dve uredbi: Uredbo o načinu i postopku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija in Uredbo o načinu i postopku sprovođenja javne rasprave u procesu primene zakona, ki ju je črnogorska vlada sprejela januarja 2012. Z njima so bile določene

konkretne procesne norme javnih razprav pri pripravi črnogorske zakonodaje in politik ter postopek izbora predstavnikov nevladnih organizacij v vladne delovne skupine.

- Skupaj z Makedonskim centrom za mednarodno sodelovanje (MCMS) smo v okviru enoletnega projekta, financiranega s strani Evropske komisije, v Makedoniji izvedli spremljanje vključevanje javnosti v proces sprejemanja odločitev Ogledalo vladi. V spremljanje so bila vključena vsa makedonska ministrstva ter druge državni organi, ki so odgovorni za pripravo zakonodaje. Kot rezultat projekt je nastalo poročilo z rezultati spremljanja, MCMS pa je vzpostavil tudi spletno stran (<http://www.ogledalonavladata.mk/>), na kateri spremljajo kršitev rokov javnih razprav, podobno našemu Števcu kršitev Resolucije o normativni dejavnosti. V okviru enoletnega projekta so bila poleg spremljanja izvedena še osnovna in nadaljevalna usposabljanja iz zagovorništva za nevladne organizacije, ki jih je izvajal CNVOS.

- V okviru BCDN Balkanske mreže za razvoj nevladnih organizacij smo razvijali Matrico za spremljanje razvoja NVO, namenjeno tako vladam kot NVO, s katero bodo lahko merili učinkovitost zakonodaje za razvoj NVO. Matrica postavlja področja, kriterije razvitosti in standarde, ki bi jih naj države dosegale. Matrica bo preizkušena na območju Zahodnega Balkana, kasneje pa bo v uporabo ponujena tudi drugim državam.

- Projekt iz programa Evropa za državljane »TOGETHER TOWARD THE EUROPE«: 7 partnerskih organizacij pod vodstvom društva Cenzura Plus iz Splita izvaja projekt namenjen dvigu ozaveščenosti hrvaških NVO o Evropski uniji in priložnostih, ki jih nudi hrvaško članstvo v EU. Projekt sestavlja množica medijskih prispevkov in okroglih miz, študijski obisk v Veliko Britanijo in priročnik o evropskih strukturnih skladih, ki ga pripravlja CNVOS.

- Projekt SOLE (Social networks for Local Empowerment): CNVOS je kot ena izmed 11 partnerskih organizacij pod vodstvom italijanske organizacije CESIE (European Centre of Studies and Initiatives) organizacijam iz Slovenije nudil podporo pri oblikovanju mednarodnih projektov. Aktivnosti projekta, med katerimi je bila organizacija izobraževanja na Siciliji julija 2012, organizacija dveh delavnic

in oblikovanje spletnega priročnika za pripravo projektov, so bile namenjene predvsem novejšim in manjšim lokalnim organizacijam brez izkušenj z evropskimi projekti.